

ПАРЛАМЕНТСЬКИЙ КІТРОЛЬ ЯК ВИД ФІНАНСОВОГО КІТРОЛЮ

*Нарижний М.О.,
аспірантура ДЮІ МВС*

У зв'язку з переходом України до парламентсько – президентської республіки. К функціям парламенту переходять функції парламентського фінансового контролю за державним бюджетом. Парламентський фінансовий контроль, будучи одним з видів державного контролю, вступає неодмінною умовою сталого конституційного ладу в країні. Актуальність статті визначена необхідністю посилення ролі парламенту, в тому числі в бюджетно-фінансовій сфері. У юридичній науці виділяють різні точки зору визначення терміна «парламентський фінансовий контроль». Так згідно п. 4 ст. 85 Конституції України до повноважень Верховної Ради України насамперед відносять функцію затвердження і прийняття Державного бюджету України так і здійснення контролю за виконанням Державного бюджету України, та прийняття звіту за виконанням Державного бюджету України. У зв'язку з чим метою цієї статті перелічимо наукові думки щодо сучасного фінансового контролю з боку Верховної Ради України та його функцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Так, В. Шаповал у своїй роботі визначає, що парламентський контроль – це діяльність парламенту, його органів та посадових осіб, а також інших державних органів і посадових осіб, з відповідною метою функціонально поєднаних з парламентом у здійсненні повноважень контролю за виконавчою владою, насамперед урядом, яка полягає у перевірці виконання законів, рішень тощо [1]. Також цю проблему досліджували в своїй працях такі науковці, як: Ю. Барабаш, А. Георгіца, В. Залобовської, М. Утяшева, В. Тація, В. Погорілка, Ю. Тодика, Л. Савченко

[2-5, 8, 10]. Отже вважаємо, що слід зосередити свою увагу на одній з головних різновидів парламентського контролю – фінансовому.

Виклад основного матеріалу. До контрольних функцій Верховної Ради України відносять законодавчу і бюджетно-фінансову. Контрольні функції Верховної Ради України - це основні види її діяльності як органу державної влади, які мають своє вираження і зміст, що є частиною механізму Державного контролю Української держави як представника народу України, забезпечуючи вирішення завдань, які ставлять перед органом законодавчої влади. Функції парламентського контролю Верховної Ради України, позначені в Конституції України (статті 85-89, 91, 92, 96-98, 101, 115 та інші) [6].

Погоджуємось з позицією у роботі В. Журавського який визначив, що парламентський контроль – це передбачена Конституцією та законами України діяльність Верховної Ради України, утворених нею органів, обраних нею посадових осіб та народних депутатів України щодо отримання, вивчення, оприлюднення інформації про діяльність, рішення, правові акти інших органів і посадових осіб публічної влади, підприємств, установ та організацій і впровадження на основі цієї інформації передбачених Конституцією і законами України заходів реагування [7].

У свою чергу Ю. Барабаш розкриває парламентський контроль через поділ контрольної функції парламенту на дві групи повноважень [2, с. 38-39].

До **першої групи** таких повноважень згідно зі ст. 85 Конституції України належать: заслуховування щорічних та позачергових послань Президента України про внутрішнє і зовнішнє становище України (п. 8); усунення Президента України з поста в порядку особливого процедури (імпичменту), встановленому статтею 111 Конституції (п. 10); розгляд і прийняття рішення щодо схвалення Програми діяльності Кабінету Міністрів України (п. 11); здійснення контролю за діяльністю Кабінету Міністрів України відповідно до Конституції (п. 13); заслуховування щорічних доповідей Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про стан дотримання та захисту прав і свобод людини в Україні (п. 17); здійснення парламентського контролю у

межах, визначених Конституцією (п. 33); прийняття рішення про направлення запиту до Президента України на вимогу народного депутата України, групи народних депутатів чи комітету Верховної Ради України попередньо підтриману не менш як однією третьиною від конституційного складу Верховної Ради України (п. 34).

До **другої групи** повноважень належать: затвердження Державного бюджету України та внесення змін до нього; контроль за виконанням Державного бюджету України, прийняття рішення щодо звіту про його виконання (п. 4); надання згоди на призначення Президентом України Прем'єр – міністра України (п. 12); призначення чи обрання на посади, звільнення з посад, надання згоди на призначення і звільнення з посад осіб у випадках, передбачених Конституцією (п. 15); призначення на посади та звільнення з посад Голови та інших членів Рахункової палати (п. 16); призначення на посаду та звільнення з посади Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (п.17); призначення на посаду та звільнення половини складу Ради Національного банку України (п. 19); призначення половини складу Національної ради з питань телебачення і радіомовлення (п. 20); надання згоди на призначення на посади та звільнення з посад Президентом України Голови Антимонопольного комітету України, Голови Фонду державного майна України, Голови Державного комітету телебачення і радіомовлення України (п. 24); надання згоди на призначення Президентом України на посаду Генерального прокурора України; висловлення недовіри Генерального прокуророві України, що має наслідком його відставку з посади (п. 25); призначення третини складу Конституційного Суду України (п. 26); обрання судів безстроково (п. 27); дострокове припинення повноважень Верховної Ради Автономної Республіки Крим за наявності висновку Конституційного Суду України про порушення нею Конституції України або законів України; призначення позачергових виборів до Верховної Ради Автономної Республіки Крим (п.28); призначення чергових та позачергових виборів до органів місцевого самоврядування (п. 30); призначення на посаду та звільнення з посади керівника апарату Верховної Ради України та структури її апарату (п. 35) та інші [2, с. 38-39]. З цього бачимо, що парламентський контроль включає в себе широкий круг засобів контролю. Вважаємо що для досягнення мети нашої статті ми будемо зосереджуватись тільки на фінансовому контролі.

Можливість Верховної Ради України, здійснювати контроль у фінансовій системі, прямо впливає з повноважень парламенту. З погляду науковців щодо питання про види та функції парламенту, вчені виділяють контрольну та бюджетно-фінансову функцію [8, 35-36], але Конституційний Суд України зазначив, що контроль за

виконанням Державного Бюджету України (п. 4 ч. 1 ст. 85 Конституції) є складовим елементом контрольної функції парламенту [9].

Науковці В. Я. Тація, В. Ф. Погоріла, Ю.М. Тодика [8, 38] в своїй роботі пропонують розділити парламентський контроль на дві групи: перша група – це дії, що мають виключено контрольне значення; друга група – це дії, що мають комплексний характер та рівною мірою належать як до контрольної, так і до інших функцій парламенту (контроль за виконанням Державного бюджету України, та звітів про його виконання).

Поділяємо думку Л.А. Савченко, що комітети Верховної Ради України, відносяться до парламентського фінансового контролю за виконанням державного бюджету України в частині предметів їх видання, для забезпечення доцільності використання коштів у порядку, встановленому у законні. З метою реалізації такого права вони можуть заслуховувати Першого віце-прем'єр-міністра, віце-прем'єр-міністрів, міністрів, керівників державних органів, а також органів місцевого самоврядування, представників об'єднань громадян, окремих громадян. У порядку виконання контрольних повноважень на письмове запрошення комітету на його засідання зобов'язані прибути на слухання зазначені особи, інші посадові особи та дати роз'яснення щодо питань, які розглядаються комітетом [10, 267].

На комітет Верховної Ради України з питань бюджету покладається одне з найважливіших завдань з фінансового контролю, к його функціям відносять перевірка проекту закону про Державний бюджет України, який подається Кабінетом Міністрів України, щодо Основних напрямках бюджетної політики на наступний бюджетний період і готує відповідний висновок. Під час представлення проекту закону про Державний бюджет України на наступний бюджетний рік Верховній Раді України, Голова Комітету з питань бюджету виступає з доповіддю щодо відповідності проекту закону про Державний бюджет України на наступний рік згідно вимогах які зазначені у Бюджетному кодексі України. Також на Комітет з питань бюджету покладено здійснення контролю під час внесення змін до закону про Державний бюджет України, ним також розглядаються зміни і готується проект відповідного висновку. Із цього можна стверджувати, що функціями Комітету з питань бюджету України, це основні напрями впливу на Верховну Раду України, її органів, посадових осіб, та на саме формування бюджетного процесу.

Відповідно, на нашу думку Парламентський фінансовий контроль, який здійснює Верховна Рада України, це функції з затвердження Державного бюджету України, внесення зміни до нього, контроль виконання Державного бюджету України, приймання рішення щодо звіту про його виконання, затвердження рішення про надання Україною позик і економічної допомоги іноземним державам

та міжнародним організаціям, а також про одержання Україною від іноземних держав, банків, міжнародних фінансових організацій позик, не передбачених Державним бюджетом, здійснює контроль за їх використанням.

Метою предмета фінансового контролю Верховної Ради України є проект закону про Державний бюджет України, звіт про виконання закону про державний бюджет України, інші законопроекти з фінансових питань які встановлюють: Бюджетну систему, Податкову систему, засади створення фінансового та інвестиційних ринків, статус національної та іноземної валюти і т.п.

Таким чином, парламентський фінансовий контроль становить контроль який здійснює Верховною Радою України так і її внутрішніми органами, посадовими особами, народними депутатами, так і спеціалізованими органами, які створюються Верховною Радою України, зокрема це Рахункова Палата України.

Де бачимо, що фінансовий контроль Верховної ради України дозволяє отримати всю інформацію, річний звіт про виконання закону про Державний бюджет України, в разі необхідності, можуть бути викликані та заслухані розпорядники бюджетних коштів щодо використання коштів бюджету. Вивченні у процесі фінансового контролю діяльність Кабінету Міністрів України, та інших користувачах коштів Державного бюджету на предмет законності та доцільності використання коштів.

З вищенаведеного можна зробити висновки, що фінансовий контроль, що здійснюється парламентом, є одним із проявів реалізації державного контролю Верховною Радою України. Цей вид фінансового контролю охоплює різні сфери діяльності органів виконавчої влади на різних гілках владного управління розпорядженням коштами Державного бюджету України. Саме тому це дає підстави стверджувати, що саме парламентський фінансовий контроль за діяльністю глави держави та інших владних структур є однією із важливих гарантій, що забезпечує нормальну життєдіяльність всього суспільства. Цей вид контролю, являє собою доступ суспільства країни, до інформації про економічні, соціальні та політичні процеси у суспільстві та державі, про діяльність органів державної влади.

Список використаних джерел:

1. Шаповал В.М. Контроль парламентський / В.М. Шаповал //Юридична енциклопедія. – К., 2001. – Т. 3. – С. 323.
2. Барабаш Ю.Г. Парламентський контроль в Україні (конституційно-правовий аспект) / Ю.Г. Барабаш // Х., 2004. – 191 С.

3. Георгіца А.З. Сучасній парламентаризм: проблеми теорії та практики / А.З. Георгіца // X., 1998. – 240 С.
4. Залобовська І.К. Парламентський контроль за діяльністю органів виконавчої влади як засіб забезпечення законності у сфері державного управління : дис. ... канд.юрид.наук : 12.00.07. / І.К. Залобовська // Одеса, 2002. – С. 171.
5. Утяшев М.М. Контрольные функции региональных парламентов : сравнительный анализ / М.М. Утяшев, А.А. Корнилова // Право и политика. – 2001. - № 1. – С. 30.
6. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. //Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. – С. 141.
7. Журавський В.С. Теоретичні та організаційно-правові проблеми становлення і розвитку українського парламентаризму: дис. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.01/Одеська юрид. наук: 12.00.02. / В.С. Журавський // Москва, 2002 - С. 24.
8. Конституційне право України: підруч. / за ред. В. Я. Тація, В. Ф. Погорілка, Ю.М. Тодики. // К., 1999. – С. 57.
9. Висновок Конституційного Суду України від 14 березня 2001 р. № 1-в/2001. - № 12. – с. 39.
10. Правові основи фінансового контролю: навч. посіб. / Л. А. Савченко // К.: Юрінком Інтер, 2008. – 504 С.

Науковий керівник: Петров Євген Вікторович Д.Ю.Н. Доцент, Зав. Кафедрою Цивільного права та процесу ДЮІ МВС України.